

๔. เมตตานิสังสัฎฐา ๔๓

พระราชชาตรีถามว่า "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน พระผู้มีพระภาคเจ้า แม้ทรงภาสิตพระพุทธพจน์นี้ ว่า 'ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมตตาที่เป็นเจโตวิมุตติ บรรลุได้ถึงฉาน อันบุคคลเสพยั้งแล้ว ให้เจริญแล้ว ให้เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว กระทำให้เป็นดังยานแล้ว กระทำให้เป็นวัตถุแล้ว ตั้งขึ้นเนื่อง ๆ แล้ว สิ้นสมแล้ว ปรารถนาร้อมดีแล้ว อาณิสงส์ทั้งหลายสืบเอ็ดประการ ให้บุคคลผู้นั้นหวังเกิด คือ ถึงจะไม่ปรารถนาก็ยังมีเป็นแน่อานิสงส์สืบเอ็ดประการเป็นไฉน: บุคคลบรรลุเมตตาเจโตวิมุตตินั้นย่อมหลับเป็นสุขหนึ่ง ย่อมกลับตื่นเป็นสุขหนึ่ง ย่อมไม่เห็นสุบินอันลามกหนึ่ง ย่อมเป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลายหนึ่ง ย่อมเป็นที่รักของอมมนุษย์ทั้งหลายหนึ่ง เทพดาย่อมรักษาบุคคลผู้เจริญเมตตานั้นไว้หนึ่ง เพลิง หรือพิษ หรือศัสตราย่อมไม่ก้าวลง คือ ไม่ตกลงในกายของบุคคลผู้เจริญเมตตานั้นได้หนึ่ง จิตของบุคคลผู้เจริญเมตตานั้น ย่อมตั้งมั่นเร็วหนึ่ง พรรณสีแห่งหน้าของบุคคลผู้เจริญเมตตานั้น ย่อมส่องใสหนึ่ง บุคคลผู้เจริญเมตตานั้นเมื่อจะกระทำกาลกิริยาตาย ย่อมเป็นคนไม่หลงกระทำกาลกิริยาหนึ่ง เมื่อไม่แทงตลอด คือ ไม่ตรัสรู้ธรรมยิ่งขึ้นไปกว่าฉานที่ประกอบด้วยเมตตานั้น ย่อมจะเป็นผู้เข้าถึงพรหมโลกหนึ่ง' ดังนี้. ภายหลังพระผู้เป็นเจ้ากล่าวอัญญาว่า 'สามะกุมารเป็นผู้มีเมตตาเป็นธรรมเครื่องอยู่ อันหมู่แห่งเนื้อแหวดวงเป็นบริวารเที่ยวอยู่ในป่า อันพระมหากษัตริย์ทรงพระนามว่า กปิลยักษะ ยิงแล้วด้วย ลูกศรตีหมาพิษ สลบแล้วล้มลงในที่นั้นนั่นเทียว' ดังนี้. พระผู้เป็นเจ้านาคเสนถ้าว่าพระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสแล้วว่า 'ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมตตาเป็นเจโตวิมุตติ ฯลฯ บุคคลผู้เจริญเมตตานั้น เมื่อไม่ตรัสรู้ธรรม ยิ่งกว่าเมตตามานนั้น จะเป็นผู้เข้าถึงพรหมโลก' ดังนี้. ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'สามะกุมารเป็นผู้มีเมตตาเป็นธรรมเครื่องอยู่ อันหมู่แห่งเนื้อแหวดวงเป็นบริวารเที่ยวอยู่ในป่า อันพระเจ้กปิลยักษะยิงแล้วด้วย ลูกศรตีหมาพิษสลบแล้วล้มลงในที่นั้นนั่นเทียว' ดังนี้ นั้นเป็นผิด. ถ้าว่า สามะกุมารมีเมตตาเป็นธรรมเครื่องอยู่ อันหมู่แห่งเนื้อแหวดวงเป็นบริวารเที่ยวอยู่ในป่า อันพระเจ้กปิลยักษะยิงแล้วด้วยลูกศรตีหมาพิษ สลบแล้วล้มลงในที่นั้นนั่นเทียว, ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมตตาที่เป็นเจโตวิมุตติ อันบุคคลเสพยั้งแล้ว ฯลฯ อาณิสงส์ทั้งหลายสืบเอ็ดประการ อันบุคคลพึงหวังเกิด, อาณิสงส์สืบเอ็ดประการเป็นไฉน: บุคคลผู้เจริญเมตตาแล้ว ย่อมหลับเป็นสุขหนึ่ง ย่อมกลับตื่นเป็นสุขหนึ่ง ย่อมไม่เห็นสุบินอันลามกหนึ่ง ย่อมเป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลายหนึ่ง ย่อมเป็นที่รักของอมมนุษย์ทั้งหลายหนึ่ง เทพดาย่อมรักษาบุคคลผู้เจริญ เมตตานั้นไว้หนึ่ง เพลิง หรือพิษ หรือศัสตราย่อมไม่ก้าวลง คือ ไม่ตกลงในกายของบุคคลผู้เจริญเมตตานั้นได้หนึ่ง' ฯลฯ ดังนี้ แม้นั้นก็ผิด. ปัญหาแม้นี้สองเงื่อน ละเอียด สุขุม ลึกซึ้ง จะพึงปล่อยเหนือในตัวของมนุษย์ทั้งหลายผู้ฉลาดดีให้ออกบ้าง, ปัญหานี้มาถึงพระผู้เป็นเจ้า

แล้ว พระผู้เป็นเจ้าของนางปัญหานัน อันยุ่งเหยิงด้วยข้าใหญ่ จงให้จักขุเพื่อจะขยายแก่นชินโอรสทั้งหลาย."

พระเถรเจ้าพูดว่า "ขอถวายพระพร พระผู้มีพระภาคเจ้า แม้ได้ทรงภาสิตพระพุทฺธพจน์นี้ว่า 'ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมตตาที่เป็นเจโตวิมุตติอันบุคคลเสพยั้งแล้ว ให้เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ฯลฯ ปรารภพร้อมดีแล้ว อานิสงส์ทั้งหลายสืบเจ็ดประการ อันบุคคลนั้นหวังเกิด คือ ถึงไม่ปรารภนั้นก็จะมีเป็นแน่, อานิสงส์สืบเจ็ดประการนั้นเป็นไฉน: บุคคลเจริญเมตตาที่แล้ว ย่อมหลับเป็นสุขหนึ่ง ย่อมกลับตื่นเป็นสุขหนึ่ง ย่อมไม่เห็นสุบินอันลามกหนึ่ง ย่อมเป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลายหนึ่ง ย่อมเป็นที่รักของอมมนุษย์ทั้งหลายหนึ่ง เทพดา ย่อมรักษาบุคคลผู้เจริญเมตตานั้นไว้หนึ่ง เพลิง หรือพิษ หรือ ศัสตรา ย่อมไม่ก้าวลง คือ ไม่ตกในกายของบุคคลผู้เจริญเมตตานั้นได้หนึ่ง' ดังนี้. อนึ่ง สามะกุมารเป็นผู้มีเมตตาที่เป็นกรรมเครื่องอยู่ อันหมู่แห่งเนื้อแหว่งเป็นบริวารเที่ยวอยู่ในป่า อันพระเจ้ากบิลยักษ์ ยิงแล้วด้วยลูกศรตีมาพิษ สลบแล้วล้มลงแล้วในที่นั้นนั้นเทียว. ก็เหตุในข้อนั้นมีอยู่, เหตุใดข้อนั้นอย่างไร? เหตุในข้อนั้น คือ คุณทั้งหลายนั้น ไม่ใช่คุณของบุคคล คุณทั้งหลายนั้นเป็นคุณของเมตตาที่ภาวนา ความให้เมตตาที่เจริญ. สามะกุมารแบกหม้อน้ำไปในขณะนั้น เป็นผู้ประมาทแล้วในเมตตาที่ภาวนา. บุคคลเป็นผู้เข้าถึงพร้อมเมตตาที่แล้วในขณะใด เพลิง หรือพิษ หรือ ศัสตรา ย่อมไม่ก้าวลง คือ ไม่ตกลงในกายของบุคคลนั้นได้ ในขณะนั้น. บุคคลทั้งหลายเหล่าใดเหล่าหนึ่งเป็นผู้ใคร่ความฉิบหาย ไม่ใช่ประโยชน์เกื้อกูลแก่บุคคลผู้เจริญเมตตาที่นั้น ครั้นเข้าไปใกล้แล้ว ย่อมไม่เห็นบุคคลผู้เจริญเมตตาที่นั้น ย่อมไม่ได้โอกาสในบุคคลผู้เจริญเมตตาที่นั้น. คุณทั้งหลายเหล่านั้น ไม่ใช่คุณของบุคคลทั้งหลายนั้น เป็นคุณของเมตตาที่ภาวนา.

ขอถวายพระพร ในโลกนี้ บุรุษเป็นผู้กล้าต่อสงคราม สอดสวมเกราะและร่างข้ายอันเข้าศึก ทำลายไม่ได้ แล้วลงสู่สงคราม, ลูกศรทั้งหลายอันเข้าศึกยิงไปแล้วแก่บุรุษนั้น ครั้นเข้าไปใกล้แล้วตกเรี่ยรายไป, ย่อมไม่ได้โอกาสในบุรุษนั้น; คุณนั้นไม่ใช่คุณของบุรุษผู้กล้าต่อสงคราม คุณนั้นเป็นคุณของเกราะและร่างข้าย อันลูกศรพึงทำลายไม่ได้ ฉะนั้น; คุณทั้งหลายนั้น ไม่ใช่คุณของบุคคล คุณทั้งหลายนั้นเป็นคุณของเมตตาที่ภาวนา; บุคคลเป็นผู้ถึงพร้อมเมตตาที่ภาวนาแล้ว ในขณะใด ไฟหรือยาพิษ หรือ ศัสตรา ย่อมไม่ก้าวลง คือ ไม่ตกต้องในกายของบุคคลนั้น ในขณะนั้น, บุคคลทั้งหลายเหล่าใดเหล่าหนึ่งใคร่ความฉิบหายไม่ใช่ประโยชน์เกื้อกูลแก่บุคคลนั้น ครั้นเข้าไปใกล้แล้วไม่เห็นบุคคลนั้น ไม่ได้โอกาสในบุคคลนั้น; คุณทั้งหลายนั้น ไม่ใช่คุณของบุคคล คุณทั้งหลายนั้น เป็นคุณของเมตตาที่ภาวนา ฉะนั้นแท้แล.

อีกประการหนึ่ง ในโลกนี้บุรุษพึงทำรากไม้เครื่องหยาต้วดั่งทิพย์ไว้ในมือ, รากไม้นั้นเป็นของตั้งอยู่ในมือของบุรุษนั้นเพียงใด มนุษย์โดยปกติใคร ๆ คนอื่น ย่อมไม่เห็นบุรุษนั้นเพียงนั้น, ขณะที่ไม่

เห็นนั้น ไม่ใช่คุณของบุรุษ เป็นคุณของรากไม้เครื่องหายตัว, บุรุษที่มีรากไม้ในมือนั้น ย่อมไม่ปรากฏใน
คลองแห่งจั๊กษุของมนุษย์โดยปกติทั้งหลาย ด้วยรากไม้ไร้เหล่า ฉันทไค; คุณทั้งหลายนั้น ไม่ใช่คุณของ
บุคคลคุณทั้งหลายนั้น เป็นคุณของเมตตาทาภาวนา ความให้เมตตาเจริญ; บุคคลเป็นผู้เข้าถึงพร้อม
เมตตาทาภาวนาในขณะใด เพลิงหรือยาพิษ หรือศัสตราวุธ ย่อมไม่ตกลงด้วยกายของบุคคลนั้นได้ใน
ขณะนั้น, บุคคลทั้งหลายเหล่าใดเหล่าหนึ่ง เป็นผู้ใคร่ซึ่งความฉิบหายแก่บุคคลนั้น เข้าไปใกล้แล้ว ย่อม
ไม่เห็นบุคคลนั้น ย่อมไม่ได้โอกาสในบุคคลนั้น; คุณทั้งหลายเหล่านั้น ไม่ใช่คุณของบุคคล คุณทั้งหลาย
เหล่านั้น เป็นคุณของเมตตาทาภาวนา ฉันทนั้นนั่นเทียวแล ขอถวายพระพร.

อีกนัยหนึ่ง มหาเมฆใหญ่ยังฝนให้ตกพริ้ว ย่อมไม่อาจเพื่อจะยังบุรุษผู้เข้าไปสู่ที่เป็นที่เร้นใหญ่
อันบุคคลกระทำดีแล้ว ให้ชุ่มได้, ความไม่ชุ่มนั้น ไม่ใช่คุณของบุรุษ, มหาเมฆใหญ่กระทำฝนให้ตกพริ้ว
กระทำบุรุษนั้นให้ชุ่มไม่ได้ ด้วยที่เป็นที่เร้นใหญ่ไค ความไม่ชุ่มนั้นเป็นคุณของที่เป็นที่เร้นใหญ่นั้น ฉันท
ไค; คุณทั้งหลายนั้น ไม่ใช่คุณของบุคคล คุณทั้งหลายนั้น เป็นคุณของเมตตาทาภาวนา, บุคคลเป็นผู้
เข้าถึงพร้อมเมตตาทาภาวนา ในขณะใด เพลิงหรือยาพิษ หรือศัสตราวุธย่อมไม่ตกต้องกายของบุคคลนั้นได้
ในขณะนั้น, บุคคลทั้งหลายเหล่าใดเหล่าหนึ่ง ใคร่ความฉิบหายแก่บุคคลนั้น ครั้นเข้าไปใกล้แล้ว ย่อม
ไม่เห็นบุคคลนั้น ย่อมไม่อาจเพื่อจะกระทำสิ่งที่ไม่เกื้อกูลแก่บุคคลนั้น. คุณทั้งหลายเหล่านี้ ไม่ใช่คุณ
ของบุคคล คุณทั้งหลายเหล่านี้ เป็นคุณของเมตตาทาภาวนา ความให้เมตตาเจริญ ฉันทนั้นนั่นเทียวแล."

ร. "นำอัสจรรย พระผู้เป็นเจ้านาคเสน นำพิศวง พระผู้เป็นเจ้านาคเสน, เมตตาทาภาวนาเป็น
เครื่องห้ามบาปทั้งปวงเสียได้."

ถ. "ขอถวายพระพร เมตตาทาภาวนานำกุศลและคุณทั้งปวงมาแก่บุคคลทั้งหลายผู้เกื้อกูลบ้าง
แก่บุคคลทั้งหลายผู้ไม่เกื้อกูลบ้าง. สัตว์ทั้งหลายเหล่าไค่นั้น ที่เนื่องด้วยวิญญาน เมตตาทาภาวนามี
อานิสงส์ใหญ่แก่สัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นทั้งปวง จึงควรจะต้องเสพไว้ในใจ ลึนกาลเป็นนิจรันดรแล."